

Innspill til kommende stortingsmeldinger om klima og naturmangfold

Norsk Bergindustri viser til invitasjon til å komme med innspill til kommende stortingsmeldinger om klima og naturmangfold. Norsk Bergindustri er bransjeforeningen for den norske mineralnæringen. Vi representerer om lag 185 medlemsbedrifter som produserer pukk, grus og andre byggeråstoffer, malm og mineraler eller naturstein, og vi har som mål å utvikle verdens mest bærekraftige mineralnæring.

Flere av våre innspill vil være viktig for begge stortingsmeldingene. Derfor har vi samlet våre innspill i et notat. Dersom dere har spørsmål, eller ønsker mer informasjon om våre innspill, stiller vi gjerne til et møte for å redegjøre nærmere.

I henhold til internasjonale avtaler, som blant annet Parisavtalen, har landene forpliktet seg til å styrke det internasjonale arbeidet for å oppfylle klimakonvensjonens målsetninger, og unngå farlig menneskelig påvirkning på klimasystemet. Det betyr blant annet å begrense den globale oppvarmingen til under 2 grader celsius.

For å nå internasjonale forpliktelser er det avgjørende at det legges til rette for en kostnadseffektiv produksjon av grønne industriprodukter, og utslippsfrie energikilder som vindkraft og vannkraft.

Norske mineraler kan sikre det grønne skiftet

De kanskje viktigste tiltakene for å gjennomføre det grønne skiftet og den globale velferdsutviklingen er å øke og sikre stabile leveranser av mineraler og metaller. Etterspørselen, spesielt etter det som klassifiseres som kritiske og/eller strategiske mineraler har, i takt med globaliseringen og digitaliseringen i verden, økt kraftig de siste årene.

De kommende årene er det ventet enda større vekst i etterspørsel etter mineraler som er avgjørende for å produsere grønne industriprodukter som elbilbatterier, vindmøller, solceller, turbiner, mobiltelefoner og alt annet som inneholder elektronikk.

Det internasjonale energibyrået, IEA, estimerer at behovet for kritiske materialer vil sjudobles innen 2050. For å illustrere behovet ytterligere: For å produsere en utslippsfri elbil er det behov for seks ganger så mange mineraler som brukes til å produsere en fossilbil. Vindkraften som gir oss fornybar strøm, vil trenge ni ganger så mye kritiske metaller som gasskraft.

Kina kontrollerer i dag mesteparten av mineraler og metaller som Europa klassifiserer som kritiske eller strategiske. Det vil si mineraler og metaller som har store økonomiske eller strategiske konsekvenser ved begrenset tilbud.

Vi har allerede sett hvordan Kina bruker den globale mangelen på mineraler i et geopolitisk maktpill.

Når enkeltland har tilnærmet monopol på utvinning og produksjon av mineraler og metaller innebærer det en økende forsyningsrisiko, som kan utfordre forpliktelsene i Parisavtalen.

EU har allerede, på rekordtid, vedtatt Critical Raw Materials Act (CRMA). Det nye EU-loven setter tydelige målkrav om økt produksjonen og utvinning av kritiske og strategiske mineraler og metaller i Europa innen 2030, og krav til raskere tillatelsesprosesser for mineralutvinning.

I norske fjell og berg er det kartlagt at det finnes store mengder av disse råstoffene som er avgjørende for å lede oss gjennom omstillingen til lavutslippssamfunnet. Blant annet har man i Nome i Telemark kartlagt det som ser ut til å være Europas største forekomst av sjeldne jordarter.

Også andre steder i Norge er det gjort store funn av mineraler og metaller som er viktige i produksjonen av blant annet elbilbatterier, solceller og turbiner.

Det er kostnads- og tidskrevende å utvinne mineraler. Fra tillatelse til å kartlegge et område for mineraler gis, til utvinningstillatelse er gitt tar det fort 10-15 år.

Flere prosjekter rundt i Norge er nå nær gryteklare og kan forsyne nasjonal og internasjonal grønn industri med råvarer i løpet av få år, fordi forekomsten av mineraler allerede er kartlagt. For å sikre fremdrift i prosjekter er det viktig med en fast track modell slik regjeringens mineralstrategi skisserer.

Norge har store muligheter til å ta lederrollen, i Europa, i å utvinne råstoff som er avgjørende for å nå 2050-målet, gjennom å utvikle verdens mest bærekraftige mineralindustri.

Den kommende stortingsmeldingen om klima bør omtale hvordan Norge kan lede an i arbeidet med å forsyne Europa med råstoff til grønn industriproduksjon.

Kraftmangel og kraftpriser truer det grønne skiftet

Lavutslippssamfunnet vil kreve en økende elektrifisering av transport, både på vei og på byggeplass. Nybilsalget i Norge er i dag så å si fullelektrisk, takket være tverrpolitiske intensivordninger.

Det bør i større grad enn i dag legges til rette for elektrifisering av maskinparken gjennom grønne intensivordninger. Våre medlemmer opplever at det er få virksomheter som får ENOVA-støtte, noe som gjør det kostnadskrevende å gå over fra fossil til elektrisk anleggsmaskiner.

Samtidig utfordrer kraftmangelen og strømpriser den grønne omstillingen for kraftkrevende industri. Økt tilgang på kraft til konkurransedyktige priser vil være avgjørende for å sikre elektrifiseringen av anleggsplasser. Store variasjoner i kraftpriser gjør det uforutsigbart for bedrifter å investere i elektriske arbeidsmaskiner.

Økt tilgang på kraft, over hele landet, er et viktig grep for å redusere globale klimautslipp. I Norge stiller man langt strengere krav til HMS og klimautslipp, sammenlignet med en rekke andre land. Derfor er det et godt klimatiltak å legge til rette for økt grønn industrisatsing i Norge.

Behov for økt kartlegging av berggrunn

I den kommende stortingsmeldingen om natur er det viktig at verneinteresser ikke står i veien for det grønne skiftet. Derfor bør det i et hvert tilfelle hvor vern av landområder vurderes, også kartlegges om det finnes forekomster av mineraler og metaller som kommersielt kan utvinnes.

Arbeidet med å kartlegge berggrunnen for mineraler gjøres i dag av Norges Geologiske Undersøkelse (NGU). Kartleggingen er et tidskrevende arbeid. I dag er 61 prosent av berggrunnen kartlagt. Det er helt nødvendig med geologisk kartlegging for å forstå det norske ressurspotensialet. Derfor bør områder som i fremtiden foreslås vernet undersøkes for mineraler før endelig vernevedtaket fattes.

Regjeringen bør vurdere behovet for at fylkeskommuner eller kommuner får et overordnet ansvar for å kartlegge fjell og berg for mineraler. Telemark og Vestfold fylkeskommune har hatt stor suksess med å ansette en egen fylkesgeolog som har ansvaret for ressursutvikling.

Pukkverk reduserer klimaavtrykket

Økte nedbørsmengder utfordrer infrastruktur. Senest i høst så vi hvordan uværet "Hans" ødela lokal infrastruktur. Flere steder så vi at veier raskt ble gjenåpnet, fordi man hadde pukkverk i nærheten.

Det er store mengder stein som må på plass når veier skal settes i stand etter at ras eller regnvær har ødelagt veier. For å illustrere mengden masse som må til for å reparere vei etter ras kan vi vise til fylkesvei 245 Bakkavegen i Jevnaker. 70 meter av veien ble ødelagt under flommen sist høst. I etterkant av flommen anslo fylkeskommunen at det ville gå med rundt 1500 lastebillaster med masser for å gjenbygge veien.

Lokale pukkverk er viktig for å redusere utslipp fra transporten av masser som er avgjørende i byggeprosjekter, eller som i tilfelle over der flom og ras har ødelagt infrastruktur.

30 prosent av kommunene har ikke pukkverk. To av fem kommuner vil være tomme for knust fjell om ti år, ut fra nåværende produksjon. For grus viser oversikten at 50 prosent av norske kommuner ikke har noen uttak.

Vi mener at det er viktig at kommunene sørger for å skaffe seg oversikt over eget behov i årene framover, både med tanke på kvantitet og kvalitet. Men det er også viktig at kommunene setter av arealer til uttak og deponering av pukk og grus.

Behov for økt gjenbruk av pukk og grus

Millioner tonn pukk og grus brukes årlig i bygge- og anleggsnæringen i Norge. Fremtidens behov er økende. Samtidig er tilgangen på jomfruelig masse stadig minkende og fra et bærekraftsperspektiv er det fornuftig å jobbe for sirkulære løsninger. Det er viktig at myndigheter bidrar til å legge bedre til rette for mer gjenbruk av byggeråstoff. Disse er helt essensielle for all samfunnsutvikling. De er essensielle når det skal bygges nye veier, legge vannrør, bygge hus og all annen utbygging av infrastruktur. Dessverre er det slik i dag at masser som graves ut av fra eksisterende prosjekter i forbindelse med vedlikehold, opprusting etc. ofte blir sett på som avfall i stedet for ressurs.

Stortingsmeldingen om miljø bør si noe om kvaliteten på stein som brukes i bygg- og anleggsvirksomhet i offentlig regi. Vi får tilbakemeldinger fra våre medlemmer om at offentlig sektor ofte skal brukes den beste steinen uavhengig av om det er en tungt belastet vei som skal bygges eller om det er en gangvei. Ofte kan man bruke stein med lavere kvalitet, uten at resultatet blir dårligere. Slik kan man kutte kostnader og samtidig utnytte mer av råvareressursene.

EU har et mål om 80% gjenbruk av bygge og riveavfall innen 2025. Norge har i dag ca. 40% gjenbruk (kilde: [kunnskapsbanken](#)).

I henhold til Forurensningsloven har gjenvinningsmasser status som avfall. Gjenbruk krever søknad etter forurensningsloven. Det er uklart for mottaker når massene ansees som salgsklare (etter prosessering), dvs. rene nok. Dette er et uoversiktlig regelverk med flere myndigheter involvert.

I denne sammenheng viser vil til at det er et mål å redusere avfall fra bergindustrivirksomhet, både fra gruver, natursteinuttak og pukkverk. Det er avgjørende for å styrke sirkulærøkonomien fra industrien, men også viktig for å redusere behovet for deponi. Bransjen jobber aktivt for å finne nye inntjeningsmuligheter for overskuddsmasser, og det finnes en rekke eksempler der ny næring har grodd fram ved å utnytte restverdier fra bergindustri. Det er likevel viktig at myndighetene også bidrar til økt innovasjon i bransjen, gjennom blant annet forskningsmidler.

Med vennlig hilsen

Norsk Bergindustri

Lars Joakim Hanssen

Fagsjef for politikk og samfunn